

2° an liceat,

3° an expediat, si licet,

4° an si non licet, corrigi possit, ita ut liceat, et qua via.

Caput XIX.

Quomodo fiat cambium Besansonis, quod illicitum esse probatur.

55. Quoad primum igitur ferunt, nundinas Lugdunenses olim celebrari solitas Januae, illucque confluere solitos Germanos, qui afferbant massulas auri ponderis 8 unciarum, ut illis merces suas emerent. Hae igitur auri massulae marchae vocabantur, fortasse, quod aliquo characterere vel signo justis ponderis insignitae essent. Translatis igitur his nundinis in Lugdunum, cambium Lugdunense hoc modo fiebat: Quum mercator, cui in nundinis marcha auri solvenda erat, et ante nundinas egebat, adibat mercatorem habentem pecunias et commutabat marcham auri sibi solvendam, pro pecunia numerata juxta quod inter eos conveniebat; nam pretium non erat fixum, sed dabatur pro marcha, quae 65 scuta Lugduni valebat, 61 vel 62 vel 63, prout inter se mercatores conveniebant. Marcha etiam Lugduni recepta et alio remissa varium pretium reddebat, nempe 61, 62 vel 63 etc., quod communiter pretium excedit, cum quo marcha erat prius empta sive commutata. Atque hoc quidem modo fit cambium Lugduni. Non ita pridem tamen ob dissensiones Jannensium et regis Galliarum, recesserunt a commercio Lugdunensium et transulerunt cambiorum negotia ad Besansonem Burgundiae civitatem. In qua tamen non nundinae sunt, nec magna commercia, ut fiunt Lugduni; sed solum mercatores Jannenses ibi in cambiis negotiantur; qui etiam non commorantur Besansone, ut faciebant Lugduni, sed solum tempore nundinarum et solutionis suos juvenes et negotiorum factores illic mittunt, intra paucos dies reversuros.

56. Fit igitur modo sequenti cambium Besansonis, de quo est controversia: Mercator, habiturus pecunias in proximis nundinis Besansonis et ante eis indigens, adit alium mercatorem pecunias habentem, et commutat cum

eo scuta marchae ibi solvenda tempore nundinarum proximarum pro numerata pecunia, prout inter se conveniunt: quo pacto et pretio facto, mercator accipiens pecunias, conficit litteras, quibus jubet scuta marchae, de quibus est conventum, Besansone solvi tempore nundinarum proximarum. Mercator etiam dans pecuniam conficit litteras, quibus jubet suo oeconomo, ut dicta scuta marchae recuperet, et ad se remittat Januam, vel alio, prout sibi videbitur magis expedire. Besansone autem raro vel nunquam fit solutio in numerata pecunia, sed tantum fiunt schedulae seu litterae, ut Januae vel alibi fiat realis solutio et in numerato.

Ut autem quae in genere dicta sunt, de hoc Besansonis cambio particulari exemplo intelligantur, sciendum, scutum marchae, quod Besansone solvitur, non esse realem aliquam monetam usuaalem, sed valere 44 solidos Parisienses, hoc est solidum unum, sive 10 quatrinos minus, quam valeat scutum solare; sicut etiam libra non est una moneta extans, sed valet 20 solidos Italicos. Quum igitur scutum solare valeat Januae 70 solidos Jannenses, et scutum marchae valeat Besansone 68 vel circa, solet commutari, seu ut alii vocant, vendi pro 65 vel 66 vel 67, prout convenit inter ipsos mercatores. Et ut hoc pretium, pro quo commutatur scutum marchae, non est fixum, ita etiam id, quod pro scuto marchae redditur, quando fit ejus, jam Besansone soluti, remissio, non est quid fixum, sed varium; licet communiter sit plus quam primo datum fuerit pro scuto marchae. Nam si ex, gr. mercator dedit 66 solidos¹ Januae pro scuto marchae, habebit 67 vel plus ex dicto marchae scuto.

57. De² hoc igitur cambio ad modum dictum celebrato, juxta pretium currens et pro proximis nundinis et cum expeditione litterarum est jam controversum, an liceat necne. Et quamvis aliqui moderni doctores de hoc haesitent, et rem velut dubiam relinquunt, mihi tamen

¹ Ms. II. addit, *Romanos*.

² In altero codice incipit hoc loco caput XX., ita ut nostrum XX. illic computetur XXI. et ita porro.

videtur minime licere eo modo, quo communiter fit. Quod variis rationibus persuaderi potest non protervo. Adjuncti autem, eo modo, quo communiter fit, quia dari posset modus, quod liceret, de quo postea videbimus.

Quod autem, ut communiter fit, non liceat, ex eo patet, quia quum ad justitiam cambii tres condiciones requirantur, nempe, quod re et intentione fiat commutatio pecuniarum, quod non habeatur ratio temporis vel expectationis, et quod pretium sit justum, cambium Besansonis in quavis harum trium conditionum claudicare videtur.

58. Nam quoad primam conditionem, ea non videtur plane servari. Saepe enim accidit, ut, qui pecunias accipit Januae, non habeat nec habiturus sit pecunias Besansone. Ideo curat, ut vel ipse mercator mutuans vel alius Besansone acceptet suas litteras. Quo casu clarum est, quod non fit nec intenditur realis permutatio pecuniarum. Nam si mercator, qui dedit pecuniam Januae, acceptet litteras pecuniam accipientis, clarum est, quod idem non commutat suas pecunias cum suis. Si autem alius mercator acceptat litteras, quum illi, cujus litteras acceptat, non tradat pecuniam, non fiet etiam realis commutatio; quia ad illam requiritur, quod sint duo extrema, quae commutentur, hoc est, pecunia Jannensis et pecunia Besansonis; quam hic, ut dicimus, non habet. Dato etiam, quod revera mercator accipiens pecunias, haberet vel habiturus esset jus ad scuta marchae Besansone, adhuc non fieret realis commutatio; et hoc, quia, ut dictum est, non fit Besansone realis solutio in numerato, sed tantum dantur litterae. Causa autem, quare non fiat solutio in numerato, est, quia domini Januenses statuerunt, ut, si quis exigeret solutionem in numerato Besansone, teneretur dare debitori 20 dierum spatium, quo mitteret Januam, et inde pecuniam exportaret. Ex quo fit, ut mercatores non exigant solutionem in numerato, ne dictis 20 diebus eorum pecunia otiosa et sine lucro sit. Quum igitur Besansone non respondeat communiter realis numeratio monetae, sequitur, non servari primam conditionem. Neque valet, si quis respondeat, tandem mercatorem, qui Januae dedit pe-

cuniam, pecuniam etiam Januae recipere, quoniam scuta marchae Januae solvenda remittuntur ex Besansone: non valet, inquam, haec solutio, quia inter pecuniam datam Januae et ibidem susceptam non intervenit cambium, quia in eodem loco non fit cambium monetae cum alia ejusdem speciei. Et idcirco hic intervenire dicunt duo cambia, alterum quum moneta data Januae permutatur cum scutis marchae Besansone, alterum vero, quo scuta marchae Besansone permutantur cum moneta recipienda Januae. Et in utroque horum alterum tantum extremum est realis moneta, nempe illa, quae vel datur vel recipitur Januae; alterum autem extremum non est realis moneta, sed jus potius ad eam Januae vel alibi recipiendam; quod jus saepe, dum fieri dicitur commutatio, hoc est, dum pecuniae primae accipiuntur Januae, nondum est partum, quia mercator, qui pecunias accipit, nondum est dominus illius juris, sed futurus est tempore nundinarum; et ideo antequam sit dominus, nihil potest cum illo jure permutare. Ideo, quia dans pecunias Januae, non intendit habere rudes polizas Besansone, sed potius pecuniam, quam dedit Januae, etiam cum lucro ibidem recipere, potius intervenit et intenditur hic lucrum ex mutuo, quam realis permutatio pecuniarum.

59. Unde etiam deficit huic cambio secunda conditio, quia pro temporis dilatione et expectatione solutionis lucrum intenditur et suscipitur, et non pro servitio vel obsequio vendibili, quod in hoc cambio intervenit.

Quod ut clare intelligatur, supponendum primo, in hoc differre cambium Besansonis, atque adeo omnia cambia, quae de nundinis ad nundinas fiunt, a cambiis realibus, quae fiunt de loco ad locum, quod in cambiis realibus id temporis tantum praefigitur a data pecunia in uno loco ad recipiendam in alio, quod commode sufficit ad hoc, quod litterae commode ab uno in alium locum mittantur, et praesententur; in cambiis vero, quae fiunt de nundinis ad nundinas, longe plus temporis statuitur, quam requiritur ad litteras commode ferendas. Nam, ut de cambio Besansonis loquamur, quum sufficiant 20 dies ad hoc, quod quis

ex Janua illuc eat et redeat (tantum enim temporis praefigunt mercatores ei, qui debet solvere in numerato, ut jam diximus), in cambiis, quae modo fiunt, longe plus statuitur, quia in 4 cambiis et eorundem 4 remissionibus insumuntur 12 menses, et tamen, ut dictum est, tres sufficerent. Secundo supponendum est, quod mercator, qui pecuniam numeratam cum scutis marchae commutat, eo minus pecuniae pro quovis scuto marchae numerat regulariter, quo majus tempus interest inter datam a se Januae pecuniam et receptam ab eodem ibidem post cambiorum remissionem; eo etiam plus pecuniae tradit regulariter, quo minus temporis est a data ad accipiendam pecuniam; ita ut, quo plus temporis detinetur ab accipiente pecuniam, eo plus dans lucretur, et quo minus, minus. Dixi autem regulariter, quia accidere potest ob penuriam pecuniae numeratae, vel ob copiam eorum, qui illa indigent, ut licet parum sit temporis a data ad accipiendam pecuniam, parva tamen pecunia comparetur marchae scutum, et ita multum lucretur parvo tempore. Tertio supponendum est, quod in cambio Besansonis regulariter interveniat plus lucri pecuniam danti, quo plus temporis ea ab accipiente detinetur, et minus, quo minus, etiam si non interveniat tantum interesse damni emergentis vel lucri cessantis; quia etiam hi, qui hujusmodi interesse non incurrunt, exigunt nihilominus dictum lucrum pro cambiis. Addidi autem hoc de interesse, quia ubi illud intervenit, quamvis non interveniret cambium, sed solum mutuum, liceret tantumdem accipere.

His igitur suppositis, quae vera esse mercatores faterentur ex eorum experientia quotidiana, probatur jam, in cambio Besansonis non servari secundam conditionem, sed haberi principaliter respectum ad tempus et expectationem solutionis.

Primo ideo quia secundum doctores et sapientiores et meliores mercatores non licet vel simul pro pluribus nundinis ad cambium dare, vel anticipare praeter solitum tempus dandi pecunias ad nundinas, vel prorogare terminum et pecuniam pro proximis nundinis datam relinquere

pro sequentibus. Ideo, inquam, ista non licent, quia pro longiori tempore, quo detinetur data pecunia, plus lucri exigitur. Quum igitur idem eveniat in cambio Besansonis, ut ex secunda suppositione patet, sequitur ex hac parte esse illicitum, et illi secundam conditionem deesse.

60. Secundo idem probatur, quia si in cambio reali de loco ad locum plus temporis praefigeretur, quam statutum est, et conveniret ad commode praesentandas litteras, et hoc fieret, ut ratione prolixioris temporis plus lucri obveniret, manifeste illicitum esset tale cambium et vitiatum esset in eo secunda conditio. Quum igitur in cambio Besansonis id eveniat, ut ex prima suppositione probatur, patet, id illicitum esse, illique deesse secundam conditionem, et in fraudem usurariam hujusmodi cambia esse inventa. Cui rei attestantur fide digni, qui tradunt, in Hispaniis Ferdinandum regem cognominatum Catholicum severe animadvertisse in usurarios, qui ut muletam fugerent, ubi primum mutuabant ad usuram de nundinis ad nundinas, palliare coeperunt hujusmodi mutua nomine cambiorum de nundinis ad nundinas.

Neque satisfi dictis argumentis respondendo plus lucri obvenire in prolixiori tempore, non ratione temporis vel expectationis, sed quia ita currit cambium; quia quaerendum est ab his, qui ita respondent, quare ita currit cambium, ut minoris constet scutum marchae tardius solvendum, quam quod cito solvendum est. Et si mercatores consulere conscientias proprias voluerint et se ipsos minime decipere, respondebunt, se, quum ab eis petuntur pecuniae, statim apud se supputare, quantum temporis eorundem realis solutio differatur, et quo plus reperitur, plus se velle lucrari.

Secundo non satisfaciunt respondentes, ideo minoris pretio emi vel commutari scutum marchae tardius solvendum, quam quod cito solvitur, quia, quum scutum marchae secundum eos vendatur, ubi plus distat ejus solutio, plures inveniuntur venditores, et ideo scuta illa minus valent, quia viliori emitur merx copiosa et quae a pluribus venditur, quam rara et quae a paucis; haec, inquam, solutio

parum est solida; 1° quia, licet sint plures venditores illo tempore distante a solutione, quam tempore illi proximo, sunt etiam plures emptores; quia sicut qui accipit pecuniam, vult illam tempestive accipere, ut habeat tempus solvendi, ita etiam qui dat pecuniam, vult illam tempestive dare, quia plus inde lucratur; et ita, sicut plures venditores sunt scutorum marchae et plura scuta vendenda, ita etiam plures sunt emptores et plures pecuniae, quibus in numerato emantur. 2° deficit haec solutio, quia copia venditorum, quae solet vilem facere mercem, est illa, qua res venditur in numerato, et non anticipata solutione, vel ad tempus; pretium enim rei est, quod valet in numerato, et non ad tempus, vel anticipata solutione. Quum igitur scuta marchae vendantur pro solutione anticipata, quia ante recipiuntur pecuniae, quam tradantur, fit ut copia venditorum non ea viliora reddat. 3° consulat quisvis mercator conscientiam suam et videbit, quod ubi unus tantum esset Januae, qui venderet, unus item, qui emeret, ubi etiam aequalis esset copia scutorum marchae in vendente et pecuniae numeratae in omento, adhuc emens eo vilius vellet vendere scutum marchae, quo tardius sibi esset remittendum. Ergo ex dilatione provenit haec diversitas, et non ex copia venditorum.

Ex quibus etiam liquet non stare eorum responsonem, qui dicunt, ideo plus accipi lucri ab eo, cujus pecunia diutius detinetur, quia talis campsor locat operas suas ei, cui dat pecuniam, et plus valet eadem opera, quo plures sunt locatores et pauciores locantes. Quod evenire ajunt eo plus, quo magis distat pecuniae datae solutio. Haec igitur responso eodem modo, quo praecedens, impugnatur. Nam sicut, quando plus distat solutio, plures sunt locatores, ita et plures locantes, et copia locantium operas, quas in numerato solvunt, auget operarum pretium, non autem copia eorum, qui solvunt post certum tempus; quales sunt hi, qui pecuniam accipiunt; nam scuta marchae post tempus reddunt, et non in numerato. Licet etiam unus tantum esset locans, et unus locator, adhuc hic eo plus locaret operam suam, quo tardior futura esset solutio.

Neque bene illi respondent, qui hoc ajunt evenire non ratione temporis vel expectationis, sed, quia merx, qua non possumus statim uti, qualis est illa, quae post certum tempus consignatur vel tardius venditur, minus valet, quam ea, quae statim traditur et statim distrabi potest, et per eam lucrum acquiri: ita etiam, quia scuta marchae non statim traduntur, minus valet, et eo minus, quo tardius tradenda sunt. Sed peccat haec solutio, quia pecunia non est merx, et, secluso interesse, ut hic loquimur, tantum valent 100 aurei certo in futurum solvendi, quantum 100 praesentes, quia sine aliquibus expensis fiunt tandem praesentes per solam expectationem. Secus autem habet res in absentibus mercibus, quae sine expensis non fiunt praesentes.

Constat igitur ex jam dictis, respici ad tempus et expectationem in cambio Besansonis, et ideo illicitum et usurarium esse.

Quod ex eo demum probatur, quia lucrum, quod accipitur, non accipitur ob interesse, ut ex tertia suppositione accepimus, nec propter obsequium vel servitium, ut probabimus. Ergo ob solam expectationem id accipitur. Quod autem non accipiatur ob servitium ex eo patet, quia imminente de proximo solutione, mercatores, qui dant pecunias, saepe fere nihil lucrantur, quum tamen ibi interveniat obsequium idem, quod intervenit ubi differtur solutio. Patet etiam hoc ex intentione ipsa mercatorum. Nam ille, qui accipit pecunias, si dat lucrum campsoni, non intendit ob id illud dare, quod serviat sibi, virtute ferendo pecunias e Besansone in Januam; quia Besansone nullas habet pecunias, quas inde Januam cum periculo et expensis asportet; sed solum dantur ibi litterae, quae sine periculo et paucissimis expensis a cursoribus portantur. Ideo intentio vel sola vel praecipua est, ob expectationem solutionis mutuatae pecuniae lucrum dare vel accipere; quod usurarium est.

61. Demum deest tertia conditio cambii Besansonis. Non enim exigitur justum pretium, sed iniquum, communiter pro hoc cambio.

Quod ut intelligatur, sciendum est, quod quum mercator dat Januae pecunias, ut sibi Besansone reddantur scuta marchae, pretium, pro quo commutantur scuta marchae, taxatur a mercatore dante pecunias, et ab eo, qui accipit. Nam qui dat, respicit, an sint multi, qui propter bella vel negotia vel alias occurrentes expensas indigeant numerata pecunia; et quo plures sunt hujusmodi et plus temporis est differenda solutio, eo minus pecuniae dat pro quovis scuto marchae. Quo autem minor est copia egentium pecuniis vel citius futura est solutio, eo plus dat pro scuto marchae; sed, ut dictum est, pretium hoc taxatur a dante et accipiente. Besansone autem, postquam est facta solutio scutorum marchae per scripturam (nam in numerato, ut dictum est, non fit), facta ergo solutione, ut remittant mercatores scuta marchae Januam, convenientes simul taxant, quantum numeratae pecuniae debeat Januae solvi pro quovis marchae scuto. Et in hac taxatione illi, qui habent scuta marchae, si vident alicui imminere fidei jacturam, si ea non accipiat, vel si vident alicui principi imminere necessitatem expensarum ob bella vel aedificia vel nuptias, taxant fere pro libito valorem illorum scutorum, ita ut debitori nimis pro quovis sit Januae vel alibi solvendum.

Ex quo patere incipit, quod dictum est, pretium esse injustum; primo quia quum homines cupidi sint, in propria causa judices nec respiciunt, quid aequitas velit sed ad quid compellat necessitas egentis, et quantum posunt lucrari volunt. Est enim usurarius, teste Basilio, „caupo humanarum calamitatum.“ Deinde testatur experientia eos, qui hujusmodi solum cambiis vacant, ditiores evadere, quam vacantes mercimoniis; et tamen mercatores plus industriae et laboris et periculi et expensarum habent, quam campsores. Quum igitur mercatores justo lucrentur, de bonis enim loquimur, campsores ultra justum lucrabuntur. Demum si bene res inspicatur, lucrum cambii, ut diximus, redditur non mutuo, quod gratis est praestandum, neque interesse, quod hic non intervenire supponimus, sed obsequio, quo campsor dans pecuniam Januae

ibi egenti pro pecunia, quam habet Besansone, perinde illi servit, ac si virtute illi afferret pecuniam ex Besansone usque ad Januam. Ob quod servitium solent campsores conducere domos in aliis locis et ibi ministros continuos habere. Quandoque etiam accidit, ut cum periculo et expensis transportent pecunias ex uno loco in alium, ut ubique possint habere paratam pecuniam ad solvendum in numerato, quum est opus. Ob quae omnia justum censetur lucrum, quod illis datur. Sed haec fere omnia cessant in cambio Besansonis. Nam non portantur pecuniae, sed litterae sine periculis et fere sine expensis; non habent ibi ministros continuos, ut habebant Lugduni; non fit ibi realis solutio, ut fiebat Lugduni propter merces, quae ibi venduntur; non servit etiam hoc cambium mercibus, ut serviebat cambium Lugduni, nisi forte eo modo, quo mutuum servit. Et ideo revera longe cambium Besansonis injustius est illo Lugduni, quia idem lucratur, et minus servit minoribusque expensis merumque pallium videtur usurarii mutui.

Committitur etiam in eo saepe alia injustitia, quod saepe ejus lucrum solvit ille, cui nullum ex hoc cambio praestatur obsequium. Nam si quis e. g. dat Januae pecunias campso, quo illas reddat in Hispania, vel accipit ab eo in Hispania reddendas, quum possent mitti litterae recta via in Hispaniam et ibi fieri solutio, campsores non id faciunt, sed mittunt Besansonem, ut ibi solvatur cambium et inde alio novo cambio mittunt in Hispaniam; quum tamen ille homo nihil negotii habeat Besansone, ac per hoc nullum ei obsequium fiat, si suae pecuniae illuc mittantur, quum tamen solvat, perinde ac si obsequium inde recipiat. Quod etiam evenit illi, qui quum Januae accipiat pecunias, et ibidem sit eas soluturus, mittit nihilominus litteras Besansonem, ubi nihil habet negotii vel emolumenti et perinde solvit, ac si aliquid acciperet.

62. Neque solum cambium Besansonis probatur illicitum, quia ei desunt tres cambii justae conditiones, ut probatum est; sed etiam quia, quum contractus aliquis in se saltem est dubius (quia incertum est, an liceat neque),

et quum hoc faciens se periculo infamiae exponit et aliis praebet occasionem manifeste illicita committendi, talis contractus quasi illicitus habendus est, et absque dubio illicite in dicto casu exercetur. Sed cambium Besansonis saltem dubium habetur ab omnibus doctoribus, qui hujusmodi res tractant; quia licet hujus in specie non meminerint, meminerunt tamen cambii Lugdunensis, minus, ut vidimus,¹ suspecti, et illud tamquam cambium siccum et dubium ponunt. Quibus consentiunt meliores aliqui mercatores, qui hujusmodi cambiis vacare nolunt; qui nunc pauci sunt, ante 70 tamen annos erant quamplurimi; imo tam rari erant tunc mercatores cambia haec exercentes, sicut nunc sunt rari qui ab eis abstineant.

Quae omnia ostendunt, cambium Besansonis, si non certe illicitum, saltem dubium esse.

63. Ex quo illud sequitur eum, qui id exercet, aliis praesertim negotiis relictis, periculo infamiae se ipsum exponere. Ut enim merito dubitatur, an cambium illud sit usurarium, ita etiam illud exerens suspectus de usura haberi potest; quod non fit sine infamiae nota. Quam non solum inurit hoc cambium, sed etiam aliis praebet occasionem manifeste illicita faciendi. Nam, quia homines neque vident eos, qui boni censentur, cambium Besansonis exercere, illi retento nomine mille modis rem adulerant, vel mutuando cum spe lucri, quod eveniat ex eo cambio, vel factis et non missis litteris, vel missis et non acceptatis, vel fictis litteris et nominibus locorum, vel anticipato tempore pecunias dandi ante nundinas, vel prorogato termino solutione dilata usque ad alias nundinas, vel simul pro pluribus nundinis pecuniam ad cambium dando, vel simul sumendo totam pecuniam nundinarum, ut longe carius eam tradat, quam acceperit,² vel ut depositionem lucretur, quam cum alio prius fecit de futuro cambii cursu (solent enim mercatores deponere, quod in proximis nundinis curret tale pretium cambiorum; quod ut evenire faciant, ut praedixerunt, et inde lucrentur, assumunt ad cam-

¹ Ms. II. *videbimus*.

² Ms. II. *accipiet*.

bium totam pecuniam nundinarum), quae omnia et plures alii abusus ex cambiis, quae exercentur de nundinis ad nundinas, oriuntur. Ideo illicita sunt.

Caput XX. Diluuntur argumenta in favorem cambii Besansonis prolata.

64. Nec excusantur cambium Besansonis et alia ei similia per argumenta, quae in ejus favorem mercatores vel alii colligunt, quae jam proponenda et resolvenda sunt.

Primo ergo adducunt, cambium Besansonis esse licitum, quia in eo servantur tres quaedam conditiones, quas ajunt necessarias et sufficientes esse, ut cambium sit licitum. Harum autem 1^a est, quod fiat pro proximis nundinis, prioribus jam finitis; 2^a quod expediantur et mittantur et acceptentur litterae Besansonis; 3^a quod detur pretium cambii currens in foro tempore contractus. Quum igitur has conditiones servent boni nominis mercatores, fit, ut cambium videatur licitum.

Respondeo praedictas conditiones non annotari ab aliquo doctorum, quem legerim; neque niti etiam ratione, nisi forte trahantur ad conditiones a nobis positas, ita ut expeditio litterarum eo pertineat, ut intentione et re fiat pecuniarum commutatio: cambium pro proxima feria eo, ut non habeatur respectus ad tempus vel expectationem; pretium vero currens eo, ut pretium sit justum, quantum scilicet exigit obsequium cambii vendibile vel interesse. Si ergo in hunc sensum ponantur dictae conditiones, respondemus, illas non servari in cambio Besansonis, ut probavimus. Si vero ad nudum sensum, quem verba porrigunt, accipiantur, respondemus conditiones praedictas nec sufficientes esse ad justitiam cambii nec necessarias. Nam quod non sufficiunt, ex eo patet, quia adhuc, eis servatis, potest cambium remanere illicitum. Nam esto, quod quis cambiat pro proxima feria, et pretio currenti et litteris expeditis cambii, si tamen intentio ejus esset aliquid lucri accipere pro mora solutionis, vel si pretium currens esset iniquum ex causis dictis, cambium esset illicitum, licet pro forma esset vallatum dictis conditionibus. Quae